

REMISSYTTRANDE: EN GEMENSAM ANGELÄGENHET SOU 2020:46

Sammanfattning

CONCORD Sverige avvisar med kraft och av flera skäl förslaget att temporärt minska nivån på det internationella biståndet med 30 procent som framförs i kapitel 29 om finansiering.

Medverkande organisationer

CONCORD Sverige är en plattform för 76 organisationer i det svenska civilsamhället. Medlemsorganisationer, främst i CONCORD Sveriges arbetsgrupp för bistånd och utvecklingsfinansiering, har medverkat i processen att ta fram remissyttrandet. Där ingår Diakonia, UNICEF, Svenska Afghanistankommittén, ForumCiv, Union to Union, Rädda Barnen, RFSU, We Effect, Act Svenska Kyrkan, Världsnaturfonden WWF och Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, samt Barnfonden.

Kommentar till förslaget

CONCORD Sverige har till uppgift att samordna medlemmarnas arbete i frågor som rör politiken för global utveckling. Därför kommer inte detta remissyttrande att beröra Jämlikhetskommissionens förslag på reformer för att öka jämlikheten i Sverige. Yttranden över rapporten som helhet ges av flera av våra medlemsorganisationer som har verksamhet på både svensk och internationell nivå. Från CONCORD Sverige nöjer vi oss med att konstatera att ojämlikhet är ett problem som under senare år diskuterats aktivt i många internationella sammanhang och att det är positivt att dessa frågor uppmärksammas även i Sverige.

Dock är det bekymmersamt att Jämlikhetskommissionen föreslår att biståndet till låg- och medelinkomstländer ska minska med nästan en tredjedel för att finansiera reformer i Sverige: *"Förslag: Justera temporärt målet för det internationella biståndet till 0,7 procent av bruttonationalinkomsten, i enlighet med Sveriges internationella åtagande. Utnyttja de frigjorda 0,3 procenten för att säkerställa en bättre fungerande mottagnings- och etableringsprocess i landet."*

NEGATIVA KONSEKVENSER AV FÖRSLAGET

Miljontals utsatta människor skulle drabbas

Förslaget om en minskning med 15 miljarder SEK, nästan en tredjedel av det svenska biståndet, skulle resultera i att en stor del av det konkreta arbete som Sverige och samarbetspartners runt om i världen gör tvingas avslutas. Det handlar om insatser för exempelvis hälsa, utbildning, miljö och klimat, demokratiutveckling och humanitärt stöd. Det skulle innebära stora negativa konsekvenser för miljontals människors liv, hälsa, miljö och framtid.

Kvinnor, flickor och HBTQI-personer drabbas ofta hårdast av fattigdom och förtryck. Biståndet är ett unikt verktyg för att stödja kvinnorrättsorganisationer och HBTQI-organisationer som ofta stängs ute från den politiska makten och förlitar sig på möjligheten att organisera sig i civilsamhället. Att dra ned på biståndet vore att dra ned på Sveriges bidrag till ökad jämställdhet i världen.

Jämlikhet bygger på en övertygelse om att alla människor är lika mycket värda och en insikt om att jämlika samhällen mår bättre socialt, ekonomiskt, demokratiskt. Dessa utgångspunkter kan tillämpas även globalt. Det är en bakvänd logik att kommissionen vill förbättra för människor i en svår situation i Sverige genom att minska stödet till personer i ännu större utsatthet i andra delar av världen. Det tionde Globala målet inom Agenda 2030 handlar om att minska ojämlikhet inom och mellan länder, vilket innebär att kommissionens förslaget motverkar mål 10 och regeringens handlingsplan för Agenda 2030. Handlingsplanen anger tydligt att Sveriges genomförande av Agenda 2030 ska utgå från principen att ingen ska lämnas utanför, även i bidrag till genomförandet av Globala målen internationellt.

Försvagat internationellt utvecklingssamarbete som påverkar andra internationella relationer

Förslaget innebär en risk för minskat förtroende för Sverige hos internationella samarbetspartners. Sannolikt skulle stödet avvecklas i flera av Sveriges 36 samarbetsländer, till flera multilaterala organisationer och till mängder av livsviktiga organisationer för människor på gräsrotsnivå. Internationella biståndsgivare påverkar också i hög utsträckning varandra. Den drastiska minskning av Sveriges bistånd som kommissionen föreslår skulle öka risken för att även andra länder drar ned på sina biståndsnivåer, med allvarliga konsekvenser för ännu fler människor i fattigdom och förtryck.

Även för Sverige skulle detta få negativa konsekvenser i form av försvagat deltagande i samordningen av utvecklingssamarbete på landnivå och en försvagad röst i många multilaterala organisationer. Därmed skulle Sverige ge upp inflytande i internationella institutioner och politiska processer som, med sina brister och styrkor, är de motvikt världen har mot kriser, konflikter, klimatförändringar, framtida pandemier med mera. Med tanke på senare års ökade investeringar i klimatomställning och andra områden för att nå Globala målen i Afrika, Latinamerika och Asien kan sämre relationer inom utvecklingssamarbetet även ge negativa konsekvenser för svenska företag på sikt.

Global ojämlikhet i konsekvenserna av pandemin och klimatförändringarna förstärks ytterligare

Coronapandemin har orsakat den värsta ekonomiska krisen globalt sedan 1930-talets stora depression. Alla de sektorer som nämns av Jämlikhetskommissionen som viktiga för

jämlikhet har drabbats i länder där människor är i stort behov av internationellt bistånd. Internationella resursflöden har störtdykt i och med pandemin. Remitteringar, utländska direktinvesteringar och även internationellt bistånd i och med att det påverkas av givarländerns sjunkande BNI under krisen.

Till detta kommer den förvärrade utsatthet under pandemin som miljarder människor befinner sig i på grund av bland annat svaga hälsosystem, otillräckliga sociala skyddsnät, sammanbrott i livsmedelsförsörjningen, arbetslöshet, osäkra bostäder, bristande hygien och sanitet, stängda skolor, mäns våld mot kvinnor, vuxnas våld mot barn samt andra övergrepp på mänskliga rättigheter och demokrati under täckmantel av pandemibekämpning.

Viktigt att notera är också de växande behoven av internationellt bistånd orsakade av klimatförändringar. I ljuset av att klimatförändringarna till större delen orsakats av människor i höginkomstländer men gett negativa effekter som framförallt drabbar de mest utsatta, så ter sig förslaget att minska stödet till människor i fattigdom för att lösa problem i Sverige tondövt.

En temporär minskning ger kortsiktighet, ryckighet och försämrad effektivitet

Minskningen av det internationella biståndet föreslås i utredningen att vara "temporär" utan att tidsramen för en sådan tillfällig lösning föreslås. Två viktiga faktorer för att bistånd ska ge goda resultat är långsiktighet och tillitsfulla samarbetsrelationer, något som bekräftas bland annat i den senaste globala uppföljningsrapporten om effektivt utvecklingssamarbete. Det finns flera exempel i det svenska biståndet på hur snabb avveckling av samarbeten gett svårigheter att bygga vidare på tidigare resultat, till exempel nedläggningen och den senare återstarten av biståndet till Vietnam. Det finns likaså exempel på hur perioder av snabba ökningar av biståndet har inneburit hög press på Sidas administration med risk för sämre analyser och beslut. Detta syntes exempelvis under ryckigheten i budgeten efter de stora asylavräkningarna från biståndet för några år sedan samt i en utvärdering som gjordes av Sidas organisation för tjugo år sedan under en tid då biståndet ökade snabbt efter en tidigare minskning. Jämlikhetskommissionens förslag skulle därmed innebära en medveten försämring av effektiviteten i Sveriges internationella bistånd.

Frågan är i vilken annan verksamhet av motsvarande storlek det skulle uppfattas som seriöst att föreslå en neddragning i storleksordningen 15 miljarder eller en tredjedel, på kort sikt och "tillfälligt", med möjlighet att återgå till den tidigare budgetnivån någon gång "i framtiden"?

SVAGHETER I ARGUMENTEN FÖR FÖRSLAGET

Kopplar ihop internationellt utvecklingssamarbete och integration trots olika syften

Utredningen gör en koppling mellan kostnaden för att höja utbildningsnivån för utrikes födda i Sverige och den minskning man föreslår av biståndet för att finansiera detta. Detta är en riskfylld signal att sända i en ofta inflammerad internationell debatt om kopplingarna mellan internationellt bistånd, migration, flyktmottagande och i det här fallet till och med integrationskostnader. Samhällsinvesteringar med helt olika syften och bevekelsegrunder. Utredarna uttrycker åsikten att "När man ska bedöma vad som ska kunna anses som internationellt utvecklingssamarbete, är det naturligt att anlägga ett brett perspektiv." Detta står i kontrast mot de överenskommelser om hur utvecklingssamarbete ska definieras som gäller i OECD:s biståndskommitté. Den internationella expertisen inom biståndssektorn skulle inte definiera utvecklingssamarbete "brett" utan ha tydligt fokus på resultat för människor i fattigdom, förtryck och humanitära kriser i låg- och medelinkomstländer.

Utredarna för också ett resonemang om de pengar som Sverige idag avräknar från biståndsbudgeten för att använda till kostnader för flyktmottagande under nyanländas första tid i Sverige. Det anges att de eventuellt bör räknas in i nedskärningen som utredarna föreslår i biståndet. Att biståndsgivare inom OECD har valt att tillåta denna typ av avräkningar kritiserar av många aktörer inom internationellt utvecklingssamarbete. Att Jämlikhetskommissionen på ett vagt sätt förknippar detta med integrationskostnader i Sverige, vilket uttryckligen går emot OECD:s regelverk för biståndet, är olyckligt.

Löftet att avsätta en procent av BNI i bistånd

Utredningen beskriver enprocentsmålet som "självpåtaget". Man väljer därmed att inte beskriva det som en bred riksdagsmajoritet för en princip som har legat fast sedan slutet av 1960-talet, vilket bidragit till att Sverige agerat föregångsland internationellt i stödet för fattigdomsbekämpning, jämlikhet, jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter. En majoritet av partierna i riksdagen står fast vid principen om 1 procent av BNI i internationellt bistånd och det är en del av januariöverenskommelsen mellan regeringspartierna samt C och L. Med tanke på att Jämlikhetskommissionen i sitt uppdrag var ålagda att löpande uppdatera Regeringskansliet är det märkligt att ett förslag om finansiering som går på tvärs med ingångna överenskommelser läggs fram.

Andra internationella resursflöden än biståndet

Utredningen nämner också att de globala resursflödena har förändrats i grunden sedan biståndets barndom. Det är riktigt att både utländska direktinvesteringar och privata överföringar har vuxit kraftigt i låg- och medelinkomstländer under de senaste decennierna. Huvuddelen av utländska direktinvesteringar går dock till Kina och andra övre medelinkomstländer, och mindre än 3 procent av dem går till låginkomstländer. Även

remitteringar går huvudsakligen till övre och lägre medelinkomstländer, och i liten utsträckning till låginkomstländerna.

Utredningen lyfter fram att dessa andra flöden idag ofta är större än den offentliga biståndsbudgeten. I många medelinkomstländer är det internationella biståndet idag en mycket liten del av den totala finansieringen från utlandet, om än ofta en mycket viktig sådan för utsatta personer, grupper eller områden, beroende på situationen i landet. I de 47 länder som av FN definieras som minst utvecklade är dock det internationella biståndet fortfarande den överlägset största externa källan till finansiering. Därtill har de minst utvecklade länderna, jämfört med medelinkomstländerna, lägre inhemska privata investeringar och egna offentliga resurser. De minst utvecklade länderna är långt ifrån att klara av att tillgodose ens människors grundläggande rättigheter såsom utbildning, hälsovård och social trygghet utan internationellt bistånd.

Utredningen verkar mena att vikten av internationellt bistånd har avtagit eftersom privata flöden har ökat till låg- och medelinkomstländer som kollektiv. Här vill vi påminna om att målet med Sveriges internationella utvecklingssamarbete handlar om människor, inte om länder. Det som står i centrum är den enskilda människans förutsättningar att förbättra sina levnadsvillkor och lyfta sig ur fattigdom och förtryck. Biståndet behövs extra väl där andra resurser uteblir eller där exkludering hindrar vissa från att ta del av utvecklingen, särskilt i låginkomstländer, i kriser eller där stater förtrycker och diskriminerar människor.

Biståndets unika roll blir också tydligt ur ett jämställdhetsperspektiv. I de minst utvecklade länderna krävs stora satsningar på kvinnors rättigheter inom hälsa, social trygghet, utbildning med mera för att kvinnor ska kunna ta del av de möjligheter som till exempel direktinvesteringar kan skapa på arbetsmarknaden. Skattesystem måste reformeras för mer jämställda och progressiva skattesystem där resurserna används till nämnda sociala satsningar. Lika viktigt är det långsiktiga arbetet mot patriarkala normer som gör att flickor och kvinnor stängs ute från bland annat utbildningssystem, arbetsmarknad och markrättigheter. På dessa områden är biståndet helt nödvändigt.

SLUTSATS

CONCORD Sverige har därför uppfattningen att det illa underbyggda förslaget att temporärt minska nivån på det internationella biståndet bör avvisas eftersom det skulle drabba miljontals utsatta människor, försämra effektiviteten i det svenska biståndet, påverka Sveriges internationella relationer och utrikespolitiska åtaganden negativt. Förslaget ställer utsatta grupper mot varandra, vilket är särskilt allvarligt i en tid då vi sitter med facit på hur snedfördelade de sociala och ekonomiska konsekvenserna av pandemin och klimatförändringarna är globalt.